

LEGFŐBB ÜGYÉSZSÉG

Büntetőbírószági Ügyek Főosztálya

ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉS

A Legfőbb Ügyészség 2009. évi vizsgálati tervének A/3. pontja szerint a Büntetőbírószági Ügyek Főosztályának feladata a tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárások törvényessége 2008. évi vizsgálatának utóvizsgálata.

Az utóvizsgálat célja annak megállapítása, hogy miként érvényesülnek a 2008. évi vizsgálati jelentés megállapításai az ügyészi jogalkalmazói gyakorlatban.

Az utóvizsgálat azokra az ügyekre terjed ki, amelyekben az ügyész 2008. II. félévében, a 2008. évi vizsgálatról készült jelentés megállapításainak ismeretében, az eljárás tárgyalásról lemondás alapján történő lefolytatására tett indítványt.

I.

A vizsgált ügyek áttekintése

A tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárások törvényességének 2008. évi vizsgálatáról készült jelentést a Büntetőbírószági Ügyek Főosztálya azzal továbbította a megyei és fellebbviteli főügyészek részére, hogy az abban foglaltakat valamennyi büntető ügyszakban dolgozó ügyész számára tegyék megismerhetővé. A vizsgálati jelentés részletesen tartalmazza azokat a szempontokat, amelyek figyelembe vételével indokolt meghatározni a Be. XXVI. Fejezete szerint elbírálható ügyek körét, valamint azt, hogy milyen további körülményekre kell figyelemmel lenni az ügyek nyilvános ülésen történő elbírálásának indítványozása során. Tekintettel arra, hogy az utóvizsgálat célja annak megállapítása, hogy az ügyész a vizsgálati jelentésben meghatározott szempontok szerint járt-e el, az utóvizsgálat azokra az ügyekre terjed ki, amelyek esetében az ügyésznek már lehetősége volt megismerni a 2008. évi vizsgálatról készült jelentésben megfogalmazott követelményeket.

A tárgyalásról lemondás szabályainak alkalmazásával 2008-ban elbírált ügyek száma 2007. évhez képest 11,7%-kal csökkent. Az ügyész 2008-ban 308 ügyben 366 terhelttel szemben, 2007-ben 349 ügyben 370 terhelttel szemben tett indítványt az ügy nyilvános ülésen történő elbírálására. Ez - a tavalyi évvel egyezően - a megvádolt személyek 0,4%-ának felel meg. Az utóvizsgálattal érintett időszakban az ügyész 112 ügyben, 142 terhelttel szemben tett indítványt a tárgyalásról lemondás szabályai szerinti eljárás lefolytatására.

Az ügyész öt megyében nem, hat megyében pedig 1-1 ügyben tett indítványt nyilvános ülés tartására.

A tárgyalásról lemondás szabályainak alkalmazására egy kivétellel kizárólag helyi ügyészségen indult ügyben került sor.

A nyilvános ülésen elbírált cselekmények között változatlanul kiemelkedő arányban fordultak elő a vagyon elleni és az okirattal összefüggő bűncselekmények. Az előző vizsgált időszakhoz képest új bűncselekményként jelent meg az embercsempészás, a halálos közúti baleset gondatlan okozása, valamint a közveszélyokozás, amelyek miatt indult ügyekben az ügyész lehetőséget látott nyilvános ülés tartására.

II.

A nyilvános ülésen elbírálás indítványozására vonatkozó eljárási szabályok megtartásának vizsgálata

Az ügyész a vizsgált ügyek közül 103-ban a nyomozás befejezését követően, a vádemelés előtt, az alakszerűség követelményeit megtartva tájékoztatta a terheltet a tárgyalásról lemondás lehetőségéről és annak következményeiről.

A terhelt a vádirat benyújtását követően, törvényes határidőben 8 ügyben kezdeményezte, hogy az ügyész indítványozza az ügy nyilvános ülésen történő elbírálását. Az ügyész a Be. 535. §-ának (4) bekezdése értelmében meghallgatta, és kezdeményezése elfogadásáról tájékoztatta a terhelteket. Ezt követően valamennyi ügyben haladéktalanul – legkésőbb 4 napon belül - indítványt tett a bíróságnak az ügy nyilvános ülésen történő elbírálására.

A vizsgált időszakban nem került sor nyilvános ülés indítványozására együtt működő terhelttel szemben (Be. 534/A. §).

III.

A vádképviseleti tevékenység értékelése

Az utóvizsgálattal érintett időszakban 56 ügyben hozott a bíróság jogerős ügydöntő határozatot, 3 ügyben került sor fellebbezés bejelentésére az ügyész, 10 ügyben pedig a vádlott, illetve a védő által. A többi ügyben még nem született ügydöntő határozat.

A bíróságok az ügyek döntő többségében a vádirattal egyezően állapították meg a tényállást, és minősítették a bűncselekményeket, felmentő rendelkezést nem hoztak. Az eljárás megszüntetésére egy ügyben, az elkövető halála miatt került sor.

A bíróság egy esetben utalta az ügyet tárgyalásra, mert a terhelt a nyomozás során tett beismerő vallomását visszavonta.

A terheltek, illetőleg védőik által bejelentett fellebbezések kizárólag a kiszabott büntetés enyhítésére irányulnak.

IV.

A vizsgálat tapasztalatainak összegzése

A Be. XXVI. Fejezetében szabályozott tárgyalásról lemondás kivételesen alkalmazott eljárási forma. Feladata, szerepe nem azonos az eljárás gyorsítását célzó bíróság elé állítás, illetőleg tárgyalás mellőzésével történő eljárás funkciójával. Éppen ezért nem kifogásolható, hogy az ilyen módon elintézett ügyek aránya az összes elintézett ügyhöz viszonyítva továbbra is változatlanul alacsony. Az ügyész - az utóvizsgálattal érintett időszakban is - kivételesen élt azzal a lehetőséggel, hogy a terhelt számára a tárgyalás tartásának elkerülésével egyidejűleg enyhébb büntetési tételkereten belüli büntetés kiszabását tegye lehetővé. Indítványozási gyakorlata ugyanakkor - a kivételes jelleg elfogadása mellett - továbbra sem egységes a jogintézmény alkalmazási feltételeinek megítélésében. Az utóvizsgálat megállapítása szerint a tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárások 2008. évi vizsgálatáról készített összefoglaló jelentésben megfogalmazott elvek alig érvényesültek, és ennek következtében az ügyészség jogalkalmazási gyakorlata megyéknként továbbra is eltérő.

A jogalkalmazás egységes volta nem csak a bíróságokkal, az ítélkezési gyakorlattal szemben elvárás. Nem helyes ugyanis az sem, ha ugyanolyan jellegű bűncselekmény elkövetését beismerő elkövetővel szemben az ügyész helyenként eltérő eljárást, és enyhébb büntetés kiszabását indítványozza. Ez sérti a jogbiztonságot, a terhelt tisztességes eljáráshoz való jogát, és befolyással lehet az igazságszolgáltatás, különösen az ügyészség megítélésére is. Alapvető fontosságú ezért a tárgyalásról lemondás lényegét kitevő, a vád és a terhelt közötti megállapodás során figyelembe veendő elvek egységes alkalmazása.

A tárgyalásról lemondás szabályait illetően továbbra is alapvető követelmény, hogy amennyiben az ügyben a bíróság elé állítás, vagy a tárgyalás mellőzésének feltételei fennállnak, úgy a nyilvános ülés indítványozása helyett ezen eljárások igénybevétele indokolt. Nem célszerű ennek az eljárási formának az alkalmazása az egyszerű ténybeli és jogi megítélésű, kiterjedt bizonyítást nem igénylő ügyek elintézésére. A beismerő vallomás önmagában nem lehet elegendő a terhelt nyilvános ülés indítványozására irányuló kezdeményezésének elfogadásához, hanem további, akár a terhelt személyét, akár az ügy körülményeit érintő nyomatékos enyhítő körülmények megléte indokolt. A beismerő vallomás esetében mérlegelni kell azt is, hogy a terhelt a nyilvánvaló tények beismerésén túl segíti-e vallomásával az ügy teljes felderítését, avagy beismerése csupán a más bizonyítási eszközökkel is bizonyított tények elismerésére szorítkozik.

Ezért általában nem szolgálhatnak a kedvezményes büntetés kiszabását lehetővé tevő eljárás alapjául a közegészség elleni bűncselekmények, a lőfegyverrel visszaélések, vagy az okiratokkal, tanúvallomásokkal bizonyítható vagyon elleni vagy gazdasági bűncselekmények beismerése. Nem indokolt a tárgyalásról lemondás szabályainak alkalmazása azokban az igazságszolgáltatás elleni bűncselekményekben sem, amelyekben a terhelt az alapügy befejezése előtt a vád, vagy a bizonyítási eszköz hamis voltát a hatóságnak feltárja. Az ügyek tárgyaláson történő elbírálása esetén a Btk. 236. §-ának (2) bekezdése, és a 241. §-ának (2) bekezdése a büntetés korlátlan enyhítését, különös méltánylást érdemlő esetben mellőzését is lehetővé teszi.

Különös körülménnyel kell megvizsgálni a tárgyalásról lemondás szabályai alkalmazásának lehetőségét a bűnismétlők esetében. A többszörösen büntetett előéletű, büntetőeljárás,

feltételes szabadság, vagy felfüggesztett szabadságvesztés hatálya alatt álló terheltek nyilvános ülés tartására irányuló kezdeményezésének elfogadására csak abban az esetben kerülhet sor, ha beismerő vallomásuk *jelentős, vagy kiemelkedő tárgyi súlyú* bűncselekmény felderítésének kizárólagos eszköze. A kisebb súlyú, egyszeri vagy sorozatjelleggel elkövetett bűncselekmények beismerése nyomatékos enyhítő körülmény, ugyanakkor nem teremti meg a csökkentett büntetési tételkeretek alkalmazásának lehetőségét, amely adott esetben formális, visszatartó erővel nem bíró büntetés, és ezáltal is a bűnismétlő életforma további erősítését eredményezheti.

A személy elleni, valamint a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények, a közlekedési bűncselekmények, továbbá a közélet tisztasága, és a közrend elleni bűncselekmények jellegére, tárgyi súlyára figyelemmel ezekben az ügyekben csak kivételesen kerülhet sor a jogintézmény alkalmazására.

Mindezekre tekintettel elsődlegesen azokban az ügyekben lehet indokolt a tárgyalásról lemondás szabályainak alkalmazása, amelyekben ez által elkerülhető a rendkívül hosszadalmas, jelentős számú tanú meghallgatását, és más bizonyítási eszközöket is igénylő, kiterjedt, a rendelkezésre álló adatok tanúsága szerint kétséges kimenetelű bizonyítási eljárások lefolytatása, és a terhelt személye is indokolja a kedvezményes elbírálás lehetővé tételét. Indokolt a jogintézmény alkalmazása akkor is, ha a terhelt bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomásának meghatározó jelentősége van a jelentős, vagy kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekmény/ek/ felderítésében, a beismerő vallomás nélkül a bizonyítás nem lenne teljes körű. Alkalmazható a jogintézmény azokban az esetekben is, amikor a terhelt a beismerő vallomáson, valamint a megbánáson túl jóvátételt teljesít a sértett felé, és a közvetítői eljárás alkalmazása bármely okból elmaradt, vagy a törvény szabályozása folytán kizárt.